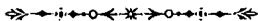

նալ, գաղափարը ամբողջացնելու համար. Յովհաննէս Արեւիկանին մէջ՝ մարդը երբէք զերասանին փառքը չաղօտացնէր:

Կրօնականները թիւերը հայտնաբերում՝ իր ղէմքն և իր կեանքը (ընդարձակ կենսագրութիւնը տեսնել կրկնի մասին մէջ, թիւ 25-27) կը մաղթենք հայ գործիչին՝ հանդիմանալով գերագոյնը. — իր գաղափարականին իրագործումը Արդարութեան պարտիք մ'է հայ ժողովրդեան համար՝ արդիւնաւոր անցեալը վարձատրել, ինչպէս խոստովանալից ապագաները խրախուսել: Թող հայ մամուլը միայն փառքի և երջանկութեան օրեր պատմագրէ՝ Յ. Արեւիկանի ու կեղէն յորեկեանը տօնած ժամանակ:

Խ Մ Բ .

Օ Ր Օ Ր

(Մի գլուխ «Տարածքի Արժիւք» պօլիմալից).

I.

Հինաւուրց մի գետ առաջ էր վազում, Ու գիշեր ցերեկ խորունկ հառաչով՝ Լուս շրջակայքի հանգիստն աղմկում: Եւ որպէս լալկան մի հէգ սիրահար խոր գետն երգում էր իր երգը ցաւոտ, Որ վշտոտ հոգուն յիշում է անվերջ Յաւազար սրտի մի անուշ կարօտ: Իսկ մութ ձորերի, ժայռերի միջից Այդ գետն հինաւուրց, դարեր շարունակ Հանում էր այգպէս մի անվերջ վայուն, Մի կոծ ու աղմուկ, խորունկ աղաղակ: Ո՛չ գիշերային շողքերը լուսնի, Ո՛չ մեղմ շշուշը կայտառ զեփիւտի Չէին ընդհատում այդ խոր հառաչը Դարերից հետէ աղմկող գետի, Որն ինչպէս մի հէգ, մոռացուած էակ Մենակ, գլխակոբ գնում էր առաջ, Որի խեղճ հոգին մենակ էր տանում իրեն վիճակուած տանջանքն ու հառաչ: Միայն երբեմն իր վիշտերն ասելու Հեռաւոր տեղից քամին էր գալիս, Որի ցաւի հետ իր ցաւը խառնած՝ Աւելի տխուր խոր գետն էր լալիս:

Իսկ այն խոր գետի բարձունքի վերայ Կանգնած էր հպարտ մի բերդ անառիկ, Եւ գիշեր ցերեկ ականջ էր դրնում Այն ցաւոտ հոգու երգերին մեղմիկ: Վեհ էր այն բերդը, ահեղ, անասան ինչպէս մի վիշապ խրոխտ, ամենի, Որի բարձունքից հողմն իսկ իր թեւով Չէր համարձակում թռչի ու անցնի: Հաստ պարիսպները որպէս պինդ ժայռեր Բարձրանում էին նրա չորս կողմում, Եւ որպէս մի մօր զգուշ բազուկներ՝ Իրանց զրկի մէջ բերդն էին սեղմում: Սակայն այն բերդն էլ լուս էր ու տխուր Որպէս մի փարօս ջահը չէր վառվում, Եւ իր ոսկեգօծ գոյներով սիրուն Գետի ալիքներն նա չէր հրդեհում: Մութն էր ու խաւար այն ահեղ բերդը, Մութն էր ինչպէս մի ահաբեկ գիշեր, Որը միշտ գիտէ մարդկանց ականջից Կամաց փսփսալ խորունկ գաղտնիքներ... Որն իր սարսափով գիտէ ներշնչել Երազող հոգուն այնքան մութ բաներ, Որի ահաւոր, սեւ խորքիցն անգամ՝ Առաջ են գալիս այնքան սեւ մտքեր: Իսկ համատարած այդ խոր մթի մէջ Եւ երկինքն ամպած և բերդն ահաւոր, Կարծես սեւ հագած լուս տում էին թէ ի՞նչ է ասում այն գետն ալեւոր: Եւ լաւ էր լավում խաւարի միջից Խեղճ սգաւորի հեծեծանքն ուժգին, Խաւարն էլ ունի մի աղի արցունք, Որ միշտ կը խառնէ վշտի մորմոքին...

II.

Լուիկ ամրոցի մի խուլ սենեակում Գանկարծ վառուցեալ մի ոսկեայ կանթեղ Եւ լուսաւորեց զարդարանքն անթիւ Այդ մեծ սենեակի փարթամ, փառահեղ, Օրորոցի մօտ նստած միայնակ Մի պառաւ դայեակ օ՛ր օ՛ր էր ասում, Եւ իր բրգերի թովիչ ձայներով Մի փորձիկ մանկան անուշ քուն բերում: Անուշ էր հնչվում փարթամ սենեակում Դաղցր մրմունջը պառաւ դայեակի, Անուշ էր հնչվում օրորի երգը՝

Մօրից անջատուած մանուկ իշխանի,
վաղուց չէր որ նրա մայրը սիրասուն
Յանձնել էր նրան պառաւ դայեակին,
իսկ ինքը որպէս մի ռազմիկ անվախ՝
խառնուել էր հայոց կանանց բանակին
Որ Գայլ վահանի ահեղ զնդի հետ
Պարսից զօրքի դէմ կռիւ պէտք է տար,
Որ կրակ դարձած, փրփրած ու ահեղ՝
Որպէս մի հեղեղ առաջ կը խաղար:
Իսկ խոր գիշերուայ այդ լոյսի ժամին
Լսվում էր միայն շփոնդն որբանի,
Եւ կամ զգացուած, անուշ ու անդորր
Քաղցրալուր երգը պառաւ դայեակի: —
« Դուք հով արէք, զուք զով արէք
Դո՛ւք, ո՛վ ամպեր հեռաւոր,
Որ խոր քնի իմ մանկիւր,
Քնի խաղաղ ու անդորր »:
« Հանդարտ անցիր անուշ զեփիւռ
Քո միալար վայրենով,
Որ մանկիկա անուշ քնի,
Քնի երկար, անվրդով »:
« Մի՛ սոսափիր ծերուկ անտառ
Մեղմ ու անուշ շշմա,
Տես ի՛նչ անուշ, ի՛նչպէս խաղաղ
Իմ մանկիւր կը մընջայ »:
« Դու էլ լո՛րը քո հառաջը
Անուշ վտակ կարկաշուն,
Որ մանկիկիս չփշեցնես
Կարօտ մօրը սիրասուն »:
« Նա հեռու է, իմ տիրուհին,
Հեռու, հեռու դաշտերում,
Ուր շաշում են գէնք ու զրահ,
Ուր մըրկին է որոտում »:
« Խաղաղ անցիր անուշ վտակ,
Եւ դու զեփիւռ հեռաւոր,
Որ մանկիկըս երկար քնի,
Քնի խաղաղ ու անդորր »:

III.

Եւ այսպէս երկար, երկար գիշերներ
Երկու պառաւներ երգ էին երգում,
Ու շրջակայքի հանգիստը խաղաղ՝
Իրանց երգերի ձայնով վրդովում:
Նրանցից մէկը խոր ձորի միջից
Իր ցաւոտ վիշտն էր հառաչում ուժգին,

Միւսն էլ նստած որբանի առջեւ,
Իր երգն էր ասում ձայնով ցաւագին:
Երկուսն էլ յոգնած երկուսն էլ անզօր,
Ոյժ էին տալիս իրանց երգերին,
Որոնք բերում են կարճատեւ պատրանք
Ցաւոտ ու տանջուած խեղճ հոգիներին:
Որոնք միշտ կրնան կակիծը մարել
Ցաւագար հոգու վշտոտ խորքերում,
Որոնք յիշելով ցաւերն ուրիշի՝
Բերում են իրանց թեթեւ մոռացում:
Իսկ էլ ի՛նչ ունի տառապող հոգին
Իր անհուն ցաւին դարման անելու,
Եթէ ոչ մի երգ տխուր, ցաւագին,
Կամ մի լուռութիւն սեւ ու ահաբեկու:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՃԱՌԵԱՆ

DALTONISME, PALUDISME, IMMUNITÉ, TYPHUS

ԱՍԽԱՆՈՒԱՆՑ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ

— Ա. Կ. Տ. Ս.

Արդարեւ Daltonisme լատին համար «Դուռնաշրջ-
փոթ» լատազոյն է քան «Ամբուստիստութիւն»:
Իսկ «Տալիսմանութիւն» մարիապատիւ է «Տալ-
թոմախա»-ն, այս վերջին աւելի Mal de Daltonի
համարժէք է, որ թէպէտ գոյութիւն չունի՝ սա-
կայն ըստ բժշկութեան մէջ բնկալիալ սովորու-
թեան մը՝ Տալթոմի կամ Դալտոմի ուսումնասի-
րած հիւանդութիւն ըսել է ինչպէս եմ Mal de Pott,
Mal de Bright, կամ Maladie de Basedow, Mala-
die de Ménière, Maladie de Duchenne... ևն, որք
կը մշտնակեան Գոտի, Բուայի, Բազրտովի, Մէ-
նիէրի, Դիշէմի... գտած կամ ուսումնասիրած
հիւանդութիւններն, և ոչ թէ՛ այդ անձերու հմ-
թակայ եկած հիւանդութիւններն, ինչպէս կը մը-
շտնակէ Daltonisme.

Paludismeի համար «Ճահմախա» և «Մօրախա»
մարիապատիւ եմ քան «Ծմակախա»։ Ծմակ ըսում
կարծես խոմոս ձոր, ձորակ կը մշտնակէ, ու իր
իցր ցամփի համազօրութիւնն իմ ձմեռածութիւն
ցարը:

«Մօրսիքիւ», «Մօրսիքի», և «Ճահմախի»
կը համապատասխանեմ «Fièvre Paludéenne»ի,
այսինքն «Ճահմախ»ի կամ «Մօրախա»ի ար-
տայալութիւններէն միոյն, և ոչ ընդհանուր
հիւանդութեան:

Immunité լատին համար «Ախտազերծութիւն»
կը գերբնորմ քան «Անխտութիւն»ն, որ կար-
ծես անելի քաջաւորութեան իմաստ կու տայ:
միջնդեռ ամն մը որ հիւանդութեան մը համազէպ
ախտազերծ է, մի այլ հիւանդութեան անխտայ կըր-
նայ ըլլալ:

Typus հիւանդութեան համար «Ժամտաշնորմ»
կ'արտայայտէր, ի՛նչ թիրոթիւն կը փրագրէր իմ
գործածած «Ժամտատենդ» բառին համար:

Գահիրէ, 20 Նոյ. 1907

Տ.